

УДК 37.014.6

DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-1-112-116

Л. Г. Ярощук,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний педагогічний університет)
0116@i.ua

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація

У статті розкрито теоретичні питання педагогічного контролю в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, проаналізовано мету, завдання та особливості тестового контролю досягнень студентів, переваги й недоліки педагогічного тестування.

Ключові слова: педагогічний контроль, тест, метод тестування, тести досягнень, успішність.

Summary

The theoretical questions of pedagogical control in pedagogical university are exposed in the article; aim, task and features of test control of achievements of students as future teachers of primary school are analysed; advantages and disadvantages of the pedagogical testing are analysed.

Key words: pedagogical control, test, testing method, tests of achievements, performance in studies.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Для діагностики успішності навчання розробляються спеціальні методи, які різними авторами називаються тестами навчальних досягнень, тестами успішності, дидактичними тестами і навіть тестами для вчителя (під останнім терміном можуть також розумітися тести, призначені для діагностики професійних якостей педагогів). Як стверджує А. Анастасі [2], за чисельністю цей тип тестів займає перше місце.

Проблемам педагогічного тестування присвячені розвідки зарубіжних учених (В. Аванесов [1], А. Анастасі [2], В. Беспалько, П. Клайн, О. Майоров [7], Дж. Стенлі, М. Челишкова [9]), а також українських дослідників (Я. Болюбаш, І. Булах [3], Ю. Дорошенко [4], Л. Кухар, О. Локшина, Т. Лукіна [6], М. Мруга [3] та ін.).

Педагогічні тести допомагають отримати більш об'єктивні оцінки рівня знань, умінь, навичок, перевірити відповідність вимог до підготовки майбутніх учителів початкової школи заданим стандартам, виявити прогалини в підготовці студентів.

Метою нашої розвідки є дослідження особливостей використання педагогічних тестів як ефективного засобу контролю знань і вмінь студентів – майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У довідковій літературі тест досягнень – це інструмент оцінювання, за допомогою якого вимірюють рівень знань і/або вмінь, які опанував тестований. Таке тестування може дати статистичні характеристики, які використовують як інструмент для оцінювання рівня опанування учнями / студентами навчальними завданнями порівняно зі стандартами або нормою [5].

Традиційно тест визначають як стандартизований метод діагностики рівня і структури підготовки. У такому разі всі тестовані виконують одні і ті ж завдання в однаковий час в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей.

Тестування – це метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту [1]. Тест – це сукупність тестових завдань. Варто пам'ятати і про те, що кожен тест має містити інформаційну й операційну частину.

Тестове завдання – це складова одиниця тесту як засобу контролю, що відповідає не тільки формальним, але й певним статистичним вимогам (частка неправильних відповідей у кожному завданні; співвідношення балів за завданнями та балів за весь тест).

Тести – досить короткі, стандартизовані або не стандартизовані випробування, що дозволяють за порівняно короткі проміжки часу оцінити викладачами результативність пізнавальної діяльності студентів, тобто оцінити рівень і якість досягнення кожним цілей навчання. Тести досягнень призначені для того, щоб оцінити успішність оволодіння конкретними знаннями і навіть окремими розділами навчальних дисциплін, і є більш об'єктивним показником навченості, ніж оцінка [8].

Тести досягнень відрізняються від психологічних тестів (здібностей, інтелекту). Їх відмінність від тестів здібностей полягає, по-перше, у тому, що з їх допомогою визначають успішність оволодіння конкретними, обмеженим певними рамками, навчальним матеріалом, наприклад, розділом курсу “Історія педагогіки” або навчальної дисципліни “Теорія та методика виховання”. На формування здібностей (наприклад, просторових) вплив навчання також позначається, але воно не є єдиним чинником, що визначає рівень їх розвитку. По-друге, відмінність між тестами визначаються цілями їх застосування. Тести досягнень застосовуються для оцінки успішності оволодіння конкретними знаннями для визначення ефективності програм, підручників і методів навчання, особливостей роботи окремих педагогів, педагогічних колективів тощо, тобто за допомогою цих тестів діагностують минулий досвід, результат засвоєння тих чи інших дисциплін або їх розділів.

Поряд з тестами досягнень, призначеними для оцінки засвоєння знань з конкретних дисциплін або їх розділів, розробляються і більш широко орієнтовані тести, наприклад, на оцінку окремих навичок. Часто застосовуються тести для вивчення умінь, які можуть стати в пригоді при оволодінні дисциплін, наприклад, навички роботи з підручником, таблицями, енциклопедіями і словниками.

Існують також тести, спрямовані на оцінку впливу навчання на формування логічного мислення, здатності міркувати, будувати висновки на основі аналізу певного кола даних тощо. Ці тести найбільшою мірою наближаються за своїм змістом до тестів інтелекту і високо корелюють з останніми. Оскільки тести досягнень призначені для оцінки ефективності навчання з конкретних предметів, то обов'язковим учасником формулювання окремих завдань має стати викладач.

Окремі тести досягнень можна об'єднувати в тестові батареї, що дозволяє одержувати профілі показників успішності навчання з різних дисциплін. Батарея тестів – серія спеціально складених для діагностики тестів, кожен із яких має свої діагностичні характеристики й можливості. Зазвичай,

батареї тестів у діагностичному тестуванні використовують під час вхідного чи підсумкового контролю рівня підготовки учнів / студентів або під час переходу з одного ступеня навчання на інший. Батарею тестів можна використовувати також під час рубіжного контролю для діагностики міжпредметних зв'язків [5].

Тестові батареї призначаються для різних освітньо-вікових рівнів і не завжди дають результати, що можна порівнювати один з одним для отримання цілісної картини успішності навчання від курсу до курсу. Однак останнім часом створені батареї, що дозволяють отримувати і такі дані.

За формою проведення тести можуть бути індивідуальними і груповими, усними та письмовими, бланковими, предметними, комп'ютерними, вербальними і невербальними. При цьому кожен тест має кілька складових частин: пояснювальну записку для роботи з тестом (інформаційну частину), тестовий зошит із завданнями і, якщо необхідно, стимулювальний матеріал або апаратуру, бланк відповідей (для бланкових методик), шаблони для обробки даних.

Зазначимо, що при проведенні тестового контролю необхідно дотримуватись організаційної чіткості (визначення часу для виконання завдання, пояснення викладачем тестових завдань, забезпечення кожного студента стандартним бланком для відповідей тощо).

У пояснювальній записці до тесту (інформаційній частині) наводяться дані про цілі тестування, вибірку, для якої тест призначений, результатах перевірки на надійність, способах обробки й оцінки результатів. Завдання тесту, згруповані в субтести (групи завдань, об'єднані однією інструкцією), поміщені в спеціальному тестовому зошиті (тестові зошити можуть бути використані багаторазово, оскільки правильні відповіді позначаються на окремих бланках). Якщо тестування проводиться з одним студентом, то такі тести зводяться індивідуальними, якщо з декількома – груповими. Кожен тип тестів має свої переваги і недоліки. Перевагою групових тестів є можливість охоплення великих груп тестованих одночасно (до кількох сотень людей), спрощення функцій екзаменатора (читання інструкцій, точне дотримання часу), однакові умови проведення, можливість обробки даних на ЕОМ тощо.

Основним недоліком групових тестів є зниження можливостей у експериментатора домогтися взаєморозуміння з тестованими, зацікавити їх. Крім того, при груповому тестуванні утруднений контроль за функціональним станом випробуваних, таким, як тривожність, стомлення і ін. Іноді для того, щоб зрозуміти причини низьких результатів тесту якого-небудь студента, слід провести додаткову індивідуальну співбесіду. Індивідуальні тести позбавлені цих недоліків.

Тестування широко використовується в навчальних закладах для тренувань, проміжного і підсумкового контролю знань, а також для навчання і самопідготовки студентів.

Не менший інтерес представляє вивчення результатів тестування для визначення якості лекції або практичного заняття. Наприклад, у потоці в лектора кілька груп, і у всіх проведено тестування з певного розділу курсу. У тесті є певна кількість теоретичних питань і практичних завдань, кожне з яких відповідає певній темі. З цієї ж теми в тесті додається практичне завдання. Якщо студенти у всіх групах погано впоралися з яким-небудь практичним завданням до цього питання, отже, на лекції і на практичних заняттях не

приділено достатньої уваги цій темі (хоча необхідно враховувати, що групи нерівномірні за контингентом).

Сьогодні тестування може проводитися в різних формах (письмовій та комп'ютерній), не виключаючи і не замінюючи інші форми контролю якості знань студентів чи учнів: бланкові (тести "папір та олівець") з використанням тестових бланків чи зошитів, у яких знаходяться тестові завдання і в яких фіксуються результати; комп'ютерні [10, с. 150].

На кафедрі педагогіки Бердянського державного педагогічного університету викладачі проводять діагностику засвоєних студентами знань за допомогою програми easyQuizzу. EasyQuizzу – це проста і зручна програма для створення та редагування тестів у навчальних закладах. Допомагає викладачам економити час, оскільки об'єктивно оцінює знання.

Кожен тест – незалежна програма, яку достатньо скопіювати на будь-який комп'ютер та відкрити для проведення тестування. Програма має зручний інтерфейс. Реалізована локалізація українською мовою.

Створені тести – незалежні виконувані файли, які запускаються на будь-якому комп'ютері під керуванням Microsoft Windows без попереднього налаштування. Досить скопіювати файли тестів на комп'ютери студентів.

Після проходження тесту, крім підсумкової статистики з оцінкою, за бажанням автора тесту може бути показаний звіт завдань з відповідями користувача та правильними відповідями. Звіт може бути надрукований з попереднім переглядом безпосередньо з програми тестування або збережений у файл.

Доступно п'ять типів завдань тесту: на вибір однієї та кількох правильних відповідей; встановлення правильної відповідності; правильної послідовності; альтернативний вибір з двох попередньо встановлених варіантів; завдання відкритої форми. В одному тесті можна довільно поєднувати питання різних типів.

Редактор тесту дозволяє вставляти в текст завдання і варіанти відповідей, будь-які картинки, спеціальні символи та математичні формули.

Автор тесту може контролювати, у якій послідовності ставити запитання, довільним чином перемішувати питання/відповіді, встановлювати обмеження часу тестування. Можна задати довільну систему оцінювання.

Підтримується експорт/імпорт тестів в універсальний формат XML, доступний для зчитування іншими додатками.

Проте тестовий контроль знань має й істотні недоліки: ймовірність випадкового вибору правильної відповіді; можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінити тільки кінцевий результат (правильно – неправильно), у той час як сам процес, що привів до нього, не розкривається; психологічний недолік – стандартизація мислення без врахування рівня розвитку особистості; велика затрата часу на складання необхідного "банку" тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу; тести не сприяють розвитку мовлення.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Перевагу тестового контролю складає те, що він є науково обґрунтованим методом емпіричного дослідження. На відміну від звичайних завдань, тестові завдання мають чітку однозначну відповідь і оцінюються стандартно. У найпростішому випадку оцінкою студента є сума балів за правильно виконані завдання. Тестові завдання повинні бути стислими, чіткими і коректними, що не припускають

двозначності. Сам же тест є системою завдань зі зростанням складності. Тестовий контроль може застосовуватися як засіб усіх видів контролю та самоконтролю.

Тестовий контроль має ще одну перевагу, оскільки без особливих витрат часу він дозволяє опитати всіх студентів за всіма розділами навчального курсу. Сума оцінок може скласти рейтинг знань, що, на розсуд викладача, може бути основою звільнення студента від складання частини, а в окремих випадках і всього курсу. Тести приваблюють студентів своєю незвичайністю в порівнянні з традиційними формами контролю, спонукають до систематичних занять з предмета, створюють додаткову мотивацію навчання, незважаючи на свої недоліки [10, с. 152]. У подальших своїх розвідках покажемо більш практичний аспект цього питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий / Вадим Сергеевич Аванесов. – М. : Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / Анастаси А., Урбина С. – СПб. : Питер, 2005. – 688 с.
3. Булах І. Є. Створюємо якісний тест : навч. посіб. / Булах І. Є., Мруга М. Р. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
4. Дорошенко Ю. О. Достовірність комп'ютерного тестування : навч.-метод. посіб. / Дорошенко Ю. О., Ротаєнко П. А. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 176 с.
5. Короткий тестологічний словник-довідник / [упоряд. Л. Т. Коваленко]. – К. : Грамота, 2008. – 160 с.
6. Лукіна Т. Технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень : навч.-метод. матер. / Тетяна Лукіна. – К., 2007. – 62 с.
7. Майоров А. Н. Теория и практика создания тестов для системы образования / Алексей Николаевич Майоров. – М. : Интеллект-Центр, 2002. – 56 с.
8. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования : от деятельности к личности : учеб. пособ. / Сергей Дмитриевич Смирнов. – М., 1995. – 271 с.
9. Чельшкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов / Марина Борисовна Чельшкова. – М. : Логос, 2002. – 432 с.
10. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти : навч. посіб. / Лілія Григорівна Ярощук – К. : Слово, 2010. – 304 с.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2018